

zoals Aeschylus⁴ zei, en ergens heen te vluchten,

waar ik van Pelops' naam en daden niet meer hoor.⁵

Langius leek geschokt en zei vol verbazing: 'Zou je ons werkelijk verlaten, Lipsius?' 'U,' zei ik, 'of in ieder geval dit soort van leven. Hoe kan men die ellende ontvluchten anders dan door te vluchten? Ik ben niet in staat, Langius, die toestanden elke dag aan te zien en mee te maken: mijn hart is niet gepantserd.'

Langius zuchtte bij deze woorden en zei: 'Jongen, zwakkeling, wat is dat voor een slapheid? Wat is dat voor een plan om je heil in de vlucht te zoeken? Ik geef toe, je vaderland is in beroering en opschudding, maar welk deel van Europa is dat vandaag de dag niet? Zodat je naar waarheid met Aristophanes⁶ kunt voorstellen:

Het opperste neerwaarts keren
zal de hoog-donderende Zeus.

Maar daarom moet je niet het vaderland ontvluchten, Lipsius, maar de gemoedsbewegingen; het eigen innerlijk dient zo gesterkt en gevormd te worden, dat wij rust genieten bij onrust en vrede temidden van wapengeweld.' Ik zei op vrij heftige toon: 'Nee, Langius, ik moet hier weg; een onheilstijdning zal zeker het hart lichter raken dan de aanblik van de ellende, en tegelijk zullen wij onszelf buiten schot houden, zoals dat heet, en uit het stof van de strijd. U kent toch het verstandige advies van Homerus⁷:

Blijft buiten schot, dat zich niemand bij één wond een tweede
op de hals haalt!

Hoofdstuk 2

Reizen baat niet bij geestelijke kwalen, het is een indicatie, geen medicatie, behalve bij lichte gemoedsaandoeningen in hun beginfase

Langius antwoordde, lichtjes met zijn hoofd schuddend: 'Ik ken het, ik had liever dat jij naar de stem van de Wijsheid en de Rede luisterde, want de nevels en mist waarin jij gehuld bent, rijzen uit de walm der waandenkebeelden. Daarom heb jij, om met Diogenes te spreken, geen behoefte aan opklopping maar aan opklaring⁸, aan licht, dat de duisternis in jouw hoofd kan verdrijven. Goed, jij gaat je vaderland verlaten, maar zeg mij in

ernst: wanneer je daaruit wegvlucht, zul je dan ook jezelf ontvluchten? Pas maar op dat het niet anders uitpakt en dat je niet de bron en brandstof van je misère in je hart mee ronddraagt. Koortslidders liggen onrustig te woelen en te draaien en wisselen vaak van bed in ijdele hoop op verlichting: in dezelfde situatie verkeren wij die vergeefs van land veranderen, ziek... van geest. Want zo maken wij de kwaal zichtbaar, maar nemen hem niet weg, en wij geven blijk van een inwendige koorts zonder hem te genezen. Zeer toepasselijk zei een Romeins filosoof⁹:

Het typeert een ziek mens dat hij niets langdurig kan verdragen en veranderingen als geneesmiddel gebruikt; vandaar het reizen overal heen en het zwalken langs vreemde kusten, en de wankelmoedigheid, altijd op het hier en nu verbitterd, waagt zich soms op zee, dan weer op het vasteland.

Jullie vermijden niet de onlusten maar vluchten ervoor, zoals die hinde bij Vergilius,¹⁰

die door een herder op jacht onverhoeds van ver werd getroffen in de Kretensische wouden...

vluchtend doorkruist zij Dicte's ravijnen en bossen.

Vergeefs, want dezelfde dichter voegt eraan toe:

de doodbrengende pijlschacht hangt in haar zijde.

Zo ook stoten jullie, die door de pijl der emoties diep getroffen bent, deze niet uit, maar dragen hem bij de verhuizing mee. Wie zijn arm of been breekt, vraagt, geloof ik, niet om een wagen of paard maar om een arts. Is het dan niet zinloos van je om deze innerlijke verwonding door beweging en door reizen te willen genezen? Het is ongetwijfeld je geest die ziek is, en al die uitwendige zwakheid, wanhoop en slaptie zijn uit één bron voortgevloeid: de geest is ontmoedigd. Het leidende en goddelijke deel heeft de scepter weggeworpen en is zijn waardigheid zozeer vergeten, dat het uit vrije wil de slaaf van zijn slaven is. Wat baat hier nog een woonplaats of verhuizing? Of er moet een landstreek bestaan die vrees kan wegnemen, hoop kan beteugelen, en het kwalijke gif van de hartstochten, dat wij diep hebben ingezogen, kan uitdrijven. Maar zo'n streek bestaat niet, zelfs niet op de eilanden der gelukzaligen, of als hij bestaat, wijs hem dan aan en wij gaan er allemaal heen in gesloten colonne. Maar die verplaatsing en verandering heeft toch dit effect, zeg je: de dangelijxse aanblik van andere leefgewoonten, van andere mensen en woonplaatsen verkwt de geest en beurt hem op uit zijn neerslachtigheid. Je vergist je, Lipsius. Om je de waarheid te zeggen, mijn bedenkingen ten aanzien van een buitenlandse reis